

Indlæg i debatten om grundvandsbeskyttelse

Hvorfor er sikring af grundvandsressourcerne ikke længere en statslig opgave?

Der blev indgået en politisk aftale på Christiansborg i 2019 om beskyttelse af grundvandet på arealer i det åbne land hvor der er erhvervsmæssig anvendelse af pesticider. Staten har beregnet det boringsnære beskyttelsesområde (BNBO) på hver enkelt indvindingsboring til drikkevandsproduktion. Kommunerne skal på baggrund af en risikovurdering træffe afgørelse om, hvorvidt der skal iværksættes en beskyttelse.

Vandforbrugerne skal kompensere lodsejeren økonomisk for den rådighedsindskrænkning, som er konsekvensen af BNBO.

Det primære formål med BNBO er at forhindre eller begrænse risikoen for forurening af grundvand med pesticider i boringens nærområde.

Rundt om indvindingsboringer er der en såkaldt "tragteffekt". Den bevirker, at stoffer som for eksempel pesticider og gødning, der sprøjtes på jorden lige rundt om en boring, kan blive "suget" ned mod det grundvand, der pumpes op i boringen.

I Danmark kommer 99 % af drikkevandet fra rent grundvand.

I årene fra 2011 til 2016 foretog staten en landsdækkende kortlægning af grundvandet med efterfølgende indsatsplanlægning. Der var politisk enighed om, at det var en statslig opgave at kortlægge og beskytte grundvandsressourcerne til sikring af kommende generationer. Finansiering af grundvandsarbejdet skete via statsafgifter på vandprisen. I 2012 var afgiften til staten 0,67 kr. pr. m³. Afgiften faldt over årene og i 2020 var det 0,19 kr. pr. m³. Finansieringsmodellen betød, at alle vandforbrugere bidrog økonomisk til at sikre rent grundvand.

Med den politiske tillægsaftale til Pesticidstrategi 2017-2021 indgået i januar 2019 om begrænsning af erhvervsmæssig anvendelse af pesticider i boringsnære beskyttelsesområder (indvindingsboringer til drikkevand) er det ikke længere et statsligt ansvar at sikre grundvandsressourcerne.

Nu skal vandværket – stor som lille – tage ansvar for at beskytte de fælles grundvandsressourcer. Her gælder tilfældighedsprincippet. De forbrugere, som tilfældigvis bliver vandforsynet af et vandværk, der er blevet pålagt et beskyttelseskrav (BNBO) fra kommunen, kommer til at betale for fællesskabets behov for rent drikkevand i fremtiden. I Holbæk kommune er det samlede BNBO område beregnet til 118 hektar med en ekstraregning på ca. 16,5 mio. kr. til vandforbrugerne i de berørte vandværker. I Kalundborg og Odsherred er billedet det samme. Det kan potentielt betyde lukning af vandværker rundt om i hele Danmark.

Vandværkerne har indsigt i drikkevand, men ikke nødvendigvis i områder som EU's støtteordninger til landbruget, regler vedr. generationsskifte, sprøjtespor, sædskifte, skattelovgivning m.v. Ligesom det aldrig har været vandværkernes ønske at blive jordejere med de forpligtelser og omkostninger, det medfører. Det

afholder dog ikke de politiske aftalepartnere fra at give vandværket ansvaret for at afsøge muligheden for indgåelse af en frivillig aftale med lodsejeren.

I virkeligheden skal vi som private vandværker holde Miljøministeriet, Miljøstyrelsen op på Miljøbeskyttelseslovens grundvandsbeskyttelsesbestemmelser.

Desværre har man aldrig udnyttet de muligheder loven har givet tidligere amtsrådene og nu giver kommunalbestyrelserne for ved tildeling af indvindingstilladelser at fastsætte tilstrækkelige beskyttelsesområder omkring de enkelte borer. Det har man ikke udnyttet fordi det kunne koste. I virkeligheden giver loven mulighed for at udlægge (grund)vandsbeskyttelsesområder. Det er disse muligheder og dermed omkostninger man nu med BNBO får væltet over på de enkelte vandforsyninger. Dermed fraviges Miljøbeskyttelseslovens grundprincip om at "Forureneren betaler". Erhvervet kunne etablere en drikkevandsfond, som finansiering af konsekvenserne ved omlægning til pesticidfri drift.

Tilsynet med hvorvidt lodsejeren overholder den frivillige aftale er også blevet vandværkets ansvar. Traditionelt er det kommunens ansvar at føre tilsyn med hvorvidt lodsejeren overholder kravet om pesticidfri drift i 25 meters zonen fra drikkevandsboringen. Det er endvidere landbrugsministeriet som udsteder bøder til lodsejere ved en manglende overholdelse af reglen. Her brydes gældende praksis igen. Nu er det vandværket, der er dårligst klædt på til at varetage opgaven, både kompetence- og ressourcemæssigt, der skal løse opgaven. I lokalområderne er det afgørende at der er et godt naboskab mellem lodsejer og vandværk. Det udfordres hvis vandværket skal agere "politi". Selvom der i den frivillige aftale kan aftales en bod ved lodsejerens manglende overholdelse af pesticidfri drift i BNBO, så vil inddrivelse ved en manglende betaling af boden betyde at vandværket skal bære risikoen og afsøge afklaring ved domstolene. Modsat kommunen, som har mulighed for at give et påbud og politianmeldelse. Det er derfor en tanke værd, hvor meget beskyttelse der reelt vil være resultatet af den frivillige aftale.

Grundvandsområdet er komplekst og stiller krav til kompetencer og ressourcer, som i udbredt grad ikke er tilstede i kommunerne. Dette betyder et massivt brug af eksterne rådgivere, hvilket giver en risiko for en uensartet vurdering af beskyttelsesbehovet på landsplan.

Skattemyndighederne vil ikke give et generelt tilsagn om skattemæssige fordele til lodsejerne i de frivillige aftaler om pesticidfri drift i BNBO, men vil foretage en individuel vurdering. Det sætter skattemyndigheder under et yderligere pres, og stiller tvivl om, hvorvidt Miljøministerens frist for BNBO implementeringen kan overholdes.

Her er fremhævet enkelte af de mange uklarheder, som ligger i arbejdet med BNBO. Ydermere er der skabt usikkerhed om beregningsmodellen og niveauet af den økonomiske compensation til lodsejeren, på baggrund af de seneste afgørelser i overtaksationskommissionen.

Miljøministeren fastholder at BNBO kravene skal være implementeret inden udgangen af 2022, men ingen af aktørerne er klædt på til at løse opgaven. Og hvor mange vandværksbestyrelser vil tage ansvaret for en frivillig aftale, når grundlaget for at indgå disse er så usikre?

Til gengæld skaber implementeringen af BNBO et massivt behov for rådgivere grundet opgavens kompleksitet, risici og uklarheder. Her er vandforbrugerne også finansieringskilden, som kollektivt skal dække både vandværkets og lodsejerens omkostninger til rådgivere. Ligesom staten skal dække kommunernes manglende kompetencer på området via DUT midlerne (Det Udvidede Totalbalanceprincip), mens Miljøstyrelsen skal føre tilsyn med kommunernes afgørelser om BNBO beskyttelse eller ej.

Usikkerheder og uklarheder har konsekvens for fremdriften af de frivillige aftaler. Der er siden 2020 indgået 19 aftaler ud af det samlede behov på lige under 5.000 på landsplan, og fristen er den 31.12.2022.

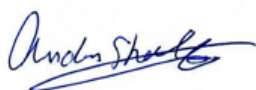
Alternativet til den frivillige aftale er et kommunalt påbud. Det vil give grundlag for mere ensartede aftaler. Lodsejeren er sikret skattefrihed for rådighedsindskrænkningen, og der er mulighed for at påklage afgørelsen om beskyttelseskravet og kompensationens størrelse. Kommunen har ansvar for tilsyn med at lodsejeren overholder kravet om pesticidfri drift. For slet ikke at omtale en reduktion i behovet for rådgivningsydelser.

Påbud eller ej - det ændrer ikke ved spørgsmålet om, hvorfor sikring af grundvandsressourcerne for kommende generationer ikke længere er en statslig opgave? Hvorfor skal et lille udsnit af landets vandforbrugere bære hele den økonomiske byrde, for at sikre de kommende generationers adgang til rent drikkevand? Hertil kommer spørgsmål om, hvorvidt implementering af BNBO, ved brug af de frivillige aftaler, giver mest grundvandsbeskyttelse for pengene?

Hvorfor er det ikke en statslig opgave at kompensere lodsejeren for rådighedsindskrænkningen?

På FL2022 er der afsat midler til etablering af en drikkevandsfond til grundvandsbeskyttende foranstaltninger f.eks. sløjfning af borer og brønde. Hvorfor er BNBO ikke omfattet heraf?

Nordvestsjælland, den 2. februar 2022

Anders Skafte
Formand
Kalundborg Vandråd

Hanne Guresø
Formand
De private vandværker
i Holbæk Vandråd

Dorte Bøge
Formand
Vandfællesskabet i Odsherred